

HETI SZEMLE

POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egy évre — 8 K — f. | Negyedévre — 2 K — f.
Félévre — 4 „ — „ | Egyes szám ára 16 fillér.
Tanítóknak és kézműiparosoknak egy évre 6 korona
Amerikai Egyesült-Államokba — egész évre 3 dollár.

Felelős szerkesztő:

VARJAS ENDRE.

Laptulajdonos

A SZATMÁR-EGYHÁZMEGYEI IRODALMI KÖR.

A szerkesztőséget és kiadóhivatalt illető összes küldemények, pénzek, hirdetések stb. a **Pázmány-sajtó** címére (Szatmár, Iskola-köz 3. sz.) küldendők.

Pályázati hirdetések egyszeri közlése 5 korona.
Nyilttér sora 40 fillér.

A lap megjelenik minden szerdán.

P. Buttykay.

Szatmár, 1912. márczius 5.

(+) Hétfőn valami nagy krízis láza szállt át a lelkeken és tüzével ölt, égetett.

Pusztító mikrobákat ölt meg, amelyek sekélyesítették a lelkeket.

És a mint ez a tűz végigperzselt száznaknak szívén, agyán, mintha egy lobogó lángtengert láttunk volna egy pillanatra.

Felejthetetlen, csodálatosan nagyszerű látvány lehetett ez — az égieknek.

Nagy, égő tüzek villogtak föl a mennyre. Ilyen lángözön a maga fénylő utjával oda „a távol, messze, elérhetetlen örökkévalóságba” ma ritkán rajzolhatja meg ragyogó ivét az égboltozaton.

Az a hétfői est az eget gyönyörköd-tető transparensével a lelkek kivilágítása volt.

A mély gyönyörűségek ilyen elragadtatásában még nem láttuk akkora imponáló tömegét az embereknek, mint hétfőn.

Egy város vett nagy lélekzetet, ivott az „élet vizének” mámorosító cseppjeiből, megdobbant a szíve.

Mondhatjuk ezt, mert ekkora előkelő közönség itt Szatmáron még nem gyült egybe. És különösen nem gyült egybe, hogy

oly mély, oly nagy igézete alá kerüljön a kiváltságos művésznak, aki játszani tud mélytitku hurjain az emberi léleknek.

P. Buttykay csodálatos dolgokat mivelt. Mert ő alakított, gyurt, faragott, olvasztott és kovácsolt a lelkeken.

Beszéde a hatalmas hódítók győzelmé volt agyakon, szíveken.

Ez a franciskánus mintha megértette volna velünk Assisi szt. Ferenczet, a legszebb legendák hőstét, az ég troubadourját. Aki, ha a köveknek beszélt, azok is megéledtek. És megértette velünk azt is, milyen óriási hatalom a szó.

De csak ilyen kiváltságos orator ajakán. A kinek beszédéből kiérettük a nyelv minden erejét, a hang minden szépségét. Zene volt ez a beszéd. Orchestra. Orgona zugott, hangok kongtak-zengtek, nagy, édes muzsikák ceterái pendültek, énekek melódiai hullámoktak ennek a szónoknak nagyskálájú hangjában. A hallgatása maga zenei gyönyörűség volt.

És a mit mondott!

— Ezek a szavak nem is szavak voltak. Jöttek mint a szél zugása. Robbantak, mint a menydörgés és fénylő özönnel világitottak, mint a villámlás. Pörölyök voltak, amelyek szétzúzták a földhöz kötött elmék bilincseit.

Zuhatok, lavinák voltak, a melyek a magasból gördültek alá, rá a mi elménk, a mi szívünk, hogy elöntsenek bennünket az örökkévalóság bölcsességével.

És egyszerre utat találtak mindenkire.

Ennek a genialis szónoknak kulesa van minden szívhez, minden agyhoz. Mert bejutott minden szívbe, minden agyba.

Férfias, nemesen classicus arca, finoman ivelt homloka csodálatos szépségben tünt fel a szegénység kötéllel átövezett, barna esuhájában. Gesztusai drámai elevenítéssel érzékeltettek meg titkosan mély gondolatokat.

És mi, áradásában a nagy szépségeknek, megittasultunk e tüneményesen nagy, kiváltságosan egyéni, mindenkitől különböző orator kincsömlésztő beszéde alatt.

— Valóban kulturesemény volt P. Buttykay beszéde az Oltáregyesület hétfői estjén.

Az Oltáregyesület pedig mély hálára kötelezte városunkat, hogy rendezte első estjét és azon megismertetett bennünket P. Buttykayval. Maga ez az egy est az Oltáregyesületet városunk szellemi és társadalmi életének egyik legelőkelőbb szervezetévé tette.

P. Buttykay előadását gyorsírói feljegyzéseink nyomán a következőkben adjuk:

A történelmi materializmus némely zátonyai.

I.

Akik a német szocialista irodalom termékeit figyelemmel kísérik, néhány évvel ezelőtt olyan szellemi bajvivásnak lehetnek tanúi, mely egy-egy moliére-i jelenet kacagató komikumával hatott. A „Vorwärts” 1903 évi október 4-iki számában a bíráló hibáztatja Cathreint „Der Sozialismus” című könyvének azon helyeiért, ahol a szerző a böseleti materializmus nélkülözhetetlen alapját tünteti fel. „Az a kérdés”, írja többek között a bíráló, „filozófiai materialistának kell-e lenni az embernek ahhoz, hogy történelmi materializmus híve lehessen, s e kérdésre a szocialisták egyértelmű nemmel felelnek”. Embarras de richesse-ben vagyok, a bőség zavarát érzem, midőn e helyzet kiapadhatatlan komikumának legalább főbb mozzanatait kiemelni akarom. Azt a következtetést, élemedett, sokat tapasztalt hölgyhöz illő álszeméret hoztam-e föl, mellyel a bíráló a böseleti materializmus látszatát elhárítani igyekszik a szocializmustól, a történelmi materializmussal ellen-

ben valósággal diesekszik? Vagy azt a struccmadárra emlékeztető gesztusi kell napfényre állítanom, amellyel szerző úgy tesz, mintha nem látná, hogy duzzad a német szocialista irodalom a legvaskosabb materializmustól, s azt hiszi, hogy ugyanekkor mi is megvakultunk? Valóban, ha szabad a gyümölcseről a fára következtetni, amelyen termett, akkor lehetetlen a történelmi materializmus termő helyét másutt, mint a böseletiben keresnünk. A történelmi materializmus tanítása szerint semmiféle állandó érvényű, politikai, jogi, böseleti, erkölcsi és vallási eszméink, tételeink nincsenek, hanem valamely kor összes e nembeli eszméi, mondjuk szellemi műveltsége, vagy, hogy divatos kifejezést használjak: ideológiája nem egyéb, mint gyümölcse, terméke, sarja azon korszak termelési viszonyainak. Marx Károly a történelmi materializmus megalkotójának sirjánál barátja Engels, így beszél: „Valamint Darwin a szerves természet fejlődésének törvényét, úgy fedezte föl Marx az emberi történelmet. A közvetlen anyagi életeszközök termelése s ezzel együtt valamely népnak vagy korszaknak gazdasági fejlődés foka képezi az alapot, amelyből az állami intézmények, a jogi nézetek, a művészet, a vallási fogalmak kifejlődnek s amelyekből azokat megmagyarázunk kell és nem mint eddig vélték, megfordítva.” Ugyancsak Engels idézi és magáévá teszi Feuerbach mondását: „Nem az anyag a szellem alkotása, hanem maga a szellem nem egyéb mint az anyag legfőbb terméke.” Mindjárt hozzá is teszi: Das ist natürlich

reiner Materialismus.*) Valóban, aki a történelmi materializmus receptje szerint mindent, amit szellemi kulturánk bemutathat, az anyagi termelési viszonyokból származtat, az nem lehet más, mint materialista, akár vállalja ezt a nevet, akár nem. Elmésen mondja egy nagy idealista, dicsőséges Aranyunk:

„miattam
Viselje bárki azt, amit szeret,
Az igaz név előbb utóbb kipattan,
S minél több névvel és címmel takarják,
Annál hamarabb kiüti a szarvát...”
(Bolond Istók.)

E cikkben nem a böseleti materializmus czáfolatát, sem a történelmi rendszeres taglalását akarom adni; mindössze aforisztikus módon rá akarok világítani azokra a zátonyokra, melyeken ennek a ma nálunk annyi garral hirdetett elméletnek hajója megfeneklik.

Először is tehát lehetséges-e és hogyan valamely adott kor egész szellemi műveltségét az anyagiból származtatni és levezetni? Erre a kérdésre a történelmi materializmus szóvivőinél sehol sem találunk világos érthető feleletet. Némelyek azt mondják, az egész ideológia nem egyéb, mint a gazdasági viszonyok, a termelési viszonyok tükröképe az emberek fejében. Csakhogy a tükör, akár víz,- akár üveg, akár ércztükör, egyébre nem képes, minthogy világosabban, vagy homá-

*) Engels. Die Entwicklung des Socialismus von der Utopie zur Wissenschaft. 1891. 18. I.

Eső- és gummi köpenyek,

átmeneti felöltők, raglanok, esőernyők, sárcezipők, angol kalap újdonságok. Tavaszi uridivat különlegességek kaphatók RAGÁLYINÁL, Deák-tér 8. Telefon 196.

Méltóságos és főtisztelendő püspök ur!
Mélyen tisztelt hölgyeim és uraim!

Bocsássanak meg, hogy idegenbe tesse az első lépést, már t. azt a nagy lépést, amilyen nagygyal a gondolat csak lépni tud — és elhívom az egyik német poétát, hogy mondjon nekünk valamit, ami minket megijeszt, ami bennünk egy pillanatra megállítja a szívnek a verését, ami bennünket gondolkozóba ejt és talán el is igazít, mikor azt mondja: „Das Leben ist der Güter höchstes nicht.“

Hát nem minden az élet? Hát nem az a legnagyobb kincse az embernek? Hát kell valami egyéb még a duzzadó, a mindenképpen telített életen túl? Mikor az ember érzi azt, hogy az idegei tombolnak a tetterőtől; mikor az ember tudatában van annak, hogy egy hatalmas, erőteljes tudónek a lüktetése szétfeszíti a mellkasát; amikor az ember érzi azt, hogy tudna mint a pörölylyel ütni az öklével és tudna utakat hasítani, miként a villámcsapás fönt a mennyégen; mikor az ember érzi, hogy az ő szavának egy hangjával megállít tömegeket; mikor az ember tudja azt — és akarja is — hogy egy csitító szóval csendet teremtsen, vagy egy felbuzdító indítással kavargást csináljon az emberek között! Hiszen ezek az életnek a jelenségei, ennek az életnek különféle helyeken, módokon és körülmények között megnyilatkozó nagy értékei. Mi kell még ennél több? Hogy lehet valaki olyan vakmerő, — ha még elsírná magában, jó, — de kilöki a nyilvánosság elé, oda szurja az emberek szeme elé: „Das Leben ist der Güter höchstes nicht.“

Hát hol van akkor még valamiféle érték; mi legyen az, az embert teljesen betöltő nagy possessió; mi legyen az a pont mindennek a végén s mi legyen a korona minden emberi iparkodásnak a fején; mi legyen hát a folytatás még ezután, mikor az ember azt hiszi, hogy itt már nincs több és nincsen tovább? És lám ez az ember itt hagy

bennünket, ide lökte nekünk a koncepciót, hogy rágódjunk rajta; egy befejezetlen, félben hagyott akkorddal fölgrík az ő cziterája mellől, elszalad és menekül; legfeljebb mosolyog, vigyorog reánk visszafelé, mintha mondaná: nos hát, találd meg azt az értéket, keresd ki magadnak azt a kincset, turj, kutass, de ne a földben, ne a hegyeknek mélyében, neked valami mást kell szertetpned, neked egy, a hegyek tömegénél, az erdők rengetegeinél is kompaktabb valamit, egy teljesen összekreálódott, összeterepített valamit kell szertetpned, neked bele kell markolni a szivedbe, neked ki kell tépni onnan azokkal a véres husrongyokkal valamit, *ki kell emeled magadból a lelket, ki kell emeled magadból a szellemet, ki kell emeled magadból az akaratot és mintegy bálványt, nem! mint egy igaz gyöngyöt, mint egy Koh-i-noort oda kell állitanod magad elé és ez előtt a lélek előtt tartanod: die Warte, de nem a diszörseget, hanem azt a Wartet, azt az őrséget, azt, amely kiesel az életből: nova et vetera, valami újat. Mert hiszen lélek nélkül akármilyen nagyot üssön az ember, akármilyen nagyot kiáltson az ember, akármilyen mélységest sóhajton az ember, akárhogyan csattogtassa a fogait: Sunt vetera — ezek régiségek, ezek nem újságok. Az emberek mindenha sirtak, az emberek mindenha tomboltak, az emberek mindenha ütöttek, verekedtek. Ennél valami egyéb kell, ennél több kell, vita nouva — valami újságosabb, valami a most kicsattant bimbónak szépségével megihlető élet-nyilvánulás, valami most elszállani, elröppenni készülő himpor, valami aktualitás, a gondolat és érzésnek egy kommixiója, egy csodálatra méltó keveréke, amelyet nem az alchimistának a tévetege tekintetével, hanem annak a tűzbe, lángba borult, fanatikus buzgósággal eredményekre jutó embernek az akció-képessége csal elő, úgy, amint a kigyóbüvölő előcsalja abból a máskülönbben tehetetlenül, hülyén, hidegen, hulló-vérrel fekvő állatból azokat az ideges, azokat a cukkoló rángásokat, amelyekre az em-*

ber azt hinné, hogy lehetlenség. Maga a megtestesült hideg nyugalom: az a kigyó csodálatos táncot jár. Mi alatt? Egy suggestív erő hatása alatt. De amiről én beszélek, amiről én szólok, amit én gondolok, amit a kegyetek lelke mélyén sejtetek, — hiszen egyebet nem teszek, mint kitapogatom mindazokat az elrejtett, azokat a fel nem dolgozott tőkét, — az több, mint az idegesen rángó kigyónak mesés táncza, mert hiszen itt az erő az, amelyik előhív és itt a mozdulat, amely terem, itt az egész együttes, egy egység, az egyének az egysége, annak a megmozdult, annak a mindenképpen kidomborodni akaró egyéniségnek királyi aktsa, egy valóságos, egy feljebb nem emelhető, feljebb nem magasztalható megnyilvánulása az ennek, a lélek újságjának.

Mélyen tisztelt hölgyeim és uraim!
Mikor a német poéta azt mondja: „Das Leben ist der Güter höchstes nicht“ akkor annak a jobbra-balra katonai pontossággal, tornamesteri ügyességgel, — és egy kissé legyünk engedékenyebbek: táncmesteri allűrökkel megcsinált mozdulatok jelenségeit szegezte le maga elé.

Es itt megállt.
Tovább nem látott. Nem érzett. Nem sejtett meg valamit. Benne nem szólalt meg a teljes és művészettel kalapáló szív zenéje; ennek az embernek lelkében malomkerekek zúgtak csak, amelyek összetörik a gabonaszemeket.

De nem nyilvánult meg benne az a csodálatos erő, a hol zavartalan összhangban, hol egymást le- és felváltó nüanszokban, szenvedélyes kirohanásokra, pillanat alatt következő megfigyelmezésben charitatív odasimulásra kész áldozatosságban önmaga mellett hangulatot nem csináló lélek.

Az a lélek, amelyik tudja, hogy mi neki a jó. A lélek, amelyik nem panaszkodik. A lélek, melyik mikor elsírja magát nagyon kinosan, akkor a legboldogabb — a felhuzott zsilip alul ömlő lélek. Az az ember, amelyik mikor a szeme vérbe borul,

lyosabban, pontosan, vagy elmosódva visszadja a képmását annak a tárgynak, ami eléje kerül. Sem átalakítani, sem magasabb szférába emelni a visszatükrözött tárgyat nem tudja. Ehhez képest a termelési viszonyok tükörképe az emberi agyban nem lehet egyéb, mint anyagi dolgok mása, fényképe. Ez pedig se nem politika, se nem bölcselet, annál kevésbé általános fogalmak és alapelvek lét és nem létről, igazság- és tévedésről, jó és rosszról, erényről és bűnről. Az anyagi termelési viszonyokban mindebből egy szemernyi sincs, tehát képmásukban sem lehet. A történelmi materializmus magyarázóit az is emlegetik, hogy az emberek bölcseleti, erkölcsi, vallási eszméiket és nézeteiket mindig valamely korszak termelési és kicserélési viszonyaiból „merítik“ vagy „vezetik le“. Csakhogy éppen az a kérdés, hogy lehet ezekből az anyagi viszonyokból bölcseletet, erkölcsöt, vallást vezetni le, holott ilyesmit azok nem tartalmaznak. Valóban az anyagi termelés és a szellemi kultúra alkotásai között olyan ür távolság, melyet semmiféle okoskodás át nemidalhat. A gazdasági termelési viszonyok és bölcseleti, vallási, erkölcsi eszmék között olyan nagy a különbség, hogy ezeket egymásból származtatni lehetetlen. Valamint tövisről szállót, bojtortján fügét senki sem szedhet, Dante Divina Comédiáját soha sem fogják a firenzei kereskedők számláiból, sem az Ember tragédiáját a hatvanas évek inségéből, vagy buzaáraitól, sem a hegyi beszéd fölséges erkölcsi tételait a Tiberius-korbéli Palestina egyszerű gazdasági viszonyaiból evezetni, vagy megmagyarázni. Sőt: gazdasági tevékenység,

anyagi termelés nem hogy forrása lenne a szellemi életnek és törekvésnek, hanem inkább szükségképpen feltételezi a szellemi fogalmakat és alapelveket. Hiszen a termelés öntudatos és tervszerű tevékenysége az embernek anyagi használati javak előállítására céljából. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha az ember a különböző célokat megismerheti, a hozzávaló eszközöket kikeresheti és ha kell, föltalálhatja. Már a legelső, a legkezdetlegesebb termelés, mondjuk a vadászat, halászat gondolkodó, célkitűző, törekvő szellem alkotása. Nem a nyíl, nem a kopja, nem a háló találta fel, hozta létre a gondolkodást és akarást, hanem a szellem gondolta ki, alkotta meg a termelés legkezdetlegesebb technikáját a legbonyolultabbig. Tehát már az anyagi műveltség kezdetén is nem az emberre végtetszerűen nehezülő viszonyok, hanem a találatkény emberi szellem az, amely uralkodik.

Az emberiség, mint a „primum est vivere dein pilosophari“ közmondás is mutatja rég tisztában volt azzal, még mielőtt Marx és Engels a történelmi materializmust megalkották, hogy a földi élet fentartása, tehát az anyagi termelés nélkülözhetetlen alapföltétele, conditio sine qua non-já minden szellemi fejlődésnek. Csakhogy Marxék ennél sokkal tovább mennek; azt hirdetik, hogy a történelmi fejlődésben mindenkor a termelési viszonyok képezik az irányító tényezőt, ezektől függ az állami, politikai, vallási, erkölcsi, művészeti eszmék iránya, minősége. Hogy mennyi igazság rejlik ebben az annak idején az újdonság és eredetiség varázsával

ható állításban, azt természetesen a történelem van hivatva eldönteni. Már pedig ez azt mutatja, hogy sokkal gyakrabban voltak okai vallási, erkölcsi eszmék, jogi bölcseleti eszmeáramlatok gazdasági és társadalmi átalakulásoknak, mint megfordítva. Ismeretes dolog, mennyire uralkodott a vallás a zsidó nép egész gazdasági és társadalmi életén. Bizony, a kereszténység sem volt az Augustus-korbéli római termelési viszonyok gyümölcse, hanem éles ellentétben állott az akkor uralkodó eszmékkel és átalakította lassan az egész társadalmat. Gondoljunk csak a köteleességről és a munka értékéről szóló tanra, a rabszolgaság lassu megszüntetésére, a női nemnek alacsony sorsából való fölemelésére, a család újjászervezésére, a keresztény szeretet és irgalmasság számtalan intézményére. Ezek mind olyan társadalmi és gazdasági alkotások voltak, amelyeket legalább oroszán részben a keresztény vallási eszme és érzület hozott létre. De nem lehet szemet hunyni azon a hatalmas átalakító hatás előtt sem, melyet Európa gazdasági életére a kereszteshadjáratok gyakoroltak, melyeknek fő indító oka kétségkívül az volt, amit Vörösmarty oly szépen fejez ki halhatatlan Vén cigányában:

Háboru van most a nagy világban
Isten sirja reszket a szent honban...
A gyönyörű francia székesegyházak egyik nyugati tornyát rendszeren „tour de beurre“-nek „vajtorony“-nak hívják. A szent-szék ugyanis fölmentette a hiveket a vaj bőjtí használatának tilalma alól, ezek viszont adakoztak gyönyörű templomuk tornyának

Kávét

legjobbat és
legolcsóbban
beszerezhetünk

Benkő Sándor

kávékereskedőnél Szatmár, Kazinczi-utca 16.
„MOKKA“ keverék czégem különlegessége
1 kgr. 4.40 korona. Villany erővel pörköltve

Gummi kerekű gyermekkocsik, tavaszi gyermekjátékok, friss magyar labdák, uri és sport dolgok, vadászati cikkek, párbaj és női felszerelések kaphatók

Ragályi Kálmánnál Szatmár-Németi, Deák-tér.

akkor sem érzi magát boldogtalannak, mert tudja, hogy a vér az ember fejéből a kezébe, a lábaiba megy és aztán kezd lépni, kezd rohanni, kezd száguldani feltarthatatlanul, kezd cselekedni szaggatottan, lassudón, sebesedőbben, lázasan, idegesen, ritterando, — de cselekedni és nem nyavalyogni!

Mélyen tisztelt hölgyeim és uraim!

A mi krisztianitásunk, a Krisztus-kópiazás művészete abban az új lelkiségben áll, amelyet a Mester megmagyarázott Nikodemusnak, akinél pedig értőbb és a Krisztust megközelítőbb lélek aligha adózott azokban a napokban Nikodemus eljött és megdicsérte a Krisztust a jelekért; a jelekért, amelyeket tett és amelyeket nem tett volna, ha Isten nem lett volna.

És nézzék, ez annak a Mesternek, aki menteni és tanítani jött, nem volt elég. Azt mondotta, hogy nem jelek kellene, egyéb kell: *ujtság kell.*

Hiszen a jeleket kihuzza a kanári madár a plánczázás cédulákból is, hiszen azok is jelek; hiszen a jeleket téli estén a dákák a kályha mellett kispaszianszozzák maguknak, azok is jelek; hiszen a jeleket álomlátók, álomhívók lépten-nyomon oldozgatják, magyarázzák; hiszen a jeleknek mennyi prófétája van, — és nézzék, ahány ember szót kér magának a nyilvánosság előtt, vagy akit egy szerencsés véletlen egy hátra lökésével pódiumra állít, minden ötödiknek a frazeológiájában ott találni a jeleket, ha egyébként nem, az idők jelének hangsúlyozásaképpen. De a mesternek nem jelek kellett az ember fia egyebet várt az embe-
rektől, önmagában sem elégedett meg a jelek argumentációjával, neki más valami kellett: *renasci ujrászületni.*

Ha Nikodemus ma élt volna, valószínűleg azt mondotta volna: elég volt egyszer is születni. De Nikodemus akkor élt, mikor oldala mellett állott a Mester és valami ihletés szállott a Mester lelkéből a Nikodemus szívébe és ez az ihletés egy vibráló hangnak a harmonijától kísértve ült rá az ő lelkére és megismételte még egyszer azt: *igenis renasci!*

Tehát újra születni! Tehát egy ujságot hozni, egy ujsággal jönni! Egy új lelkület lépni, egy új lelkülettel megállani, egy új lelkülettel az égbe nézni, egy új lelkü-

építésére. Középkori oklevelekben minduntalan halastavakról olvasunk; a vallási bűjt szükségessé tette gazdasági téren a haltenyésztés nagyobb fokú művelését.

Észünk ágában sincs azt állítani, hogy a vallásos eszmék, áramlatok mindig tulnyomóan vagy egyenlő erővel szerepelnek a történelmi fejlődés folyamatában; de hogyha háttérbe szorítja az állami és politikai érdek a vallási eszmét, mint például a harmincéves háború utolsó tíz esztendejében, vagy ha éppen a vallástalanság üli orgiáit, mint a francia forradalomban: még mindig eszmeáramlatok az uralkodók, eszmék harcra ez s nem a termelési viszonyoknak szükségszerű változása. Ha meggondoljuk azt a szerepet, melyet a modern forradalmakban a nemzetközi szabadkőművesség játszik, eszünkbe jutnak Goethe, e nagy pogány semmiesetre sem vallásos elfogultságtól sugalmazott szavai: „Das eigentliche, einzige und tiefste Thema der Weltgeschichte, dem alle übrigen untergeordnet sind, bleibt der Konflikt zwischen Glauben und Unglauben.“*) A világtörténet főtémája a vallás és a hitelenség küzdelme.

*) Westöstl. Divan. W. W. IV. (Stuttgart 1850) 282.

lettel kezdet nyújtani a másoknak, egy új lelkülettel letörölni a könnyet, egy új lelkülettel megfőzni a szegénynek az ebédet és szétszítani, egy új lelkülettel odamenni irgalmas samaritánus módjára a mellé a szenvedő mellé és a sebeket keresni rajta, nem pedig az ép részeket! Uj lelkület! Uj lelkület, amely nem az épségekben és szépségekben gyönyörködik, hanem új lelkület, amely az épségek és szépségek hiányainak kitapogatásában keresi és találja meg az igazán emberit.

Egy új lélek, amelyik a sirt és a pondrókat, a férgeseket és az elmulást és mindent, ami ezzel kapcsolatban van, egy más beállításban szemlél; ott is az életet nézi, azt, amelyik amikor az egyik jelenséggel lezáródnak látszik, egy hatalmas felpattanással, egy robbanásszerű, detonációs jelenséggel fűr magának utat.

Hová? Az örökké valóba! Mert úgy kell, hogy az ember tettei el ne muljanak; az ember cselekedetei el ne vesszenek; az embernek minden egyes aktusa, működésének minden ténye legyen egy-egy bizonyosság mellette vagy ellene, javára vagy terhére, de bizonyosság. *Renasci.*

Mint az ő kezeinek nyomai és cselekedetei kísérik őt lépten-nyomon és aki az új lélekkel, az ujjal, az új jelenségek keresésével, új helyzetek adásával, új modulációk megteremtésével, egyszóval az ujság megnyerő és megközelítő és ugyanakkor magát az Ent betöltő összhangjában él — fest gemauert in der Erde.

Ezen a földön és nem a merő idealizmus ködébe vesző világban, hanem ebben a földben, amely az övé, mert rajta áll és amelyet el nem vitathat tőle senki, mert le nem taszithatja senki a tevékeny új élethez vezető cselekvések porondjáról. Mikor mindez egységben, mikor ez igazságban kidomborodik rajta, akkor megnyerve a játszma, betöltve a felesigázott várakozás. Miben? Jó-cselekedetekben, szép életben, szíza, megtisztult, ujjászületett felfogásokban.

Azt mondotta itt az Oltár-egyesület igazgatója, hogy az Oltár-egyesület tagjai elkezdtek többet látni, mint eddig. Vajjon miért? Mert ennek az új léleknek, ennek a renoválódo lelkületnek a szárnyasapása megihlette őket és ez az ihletés ilyenféle eszme-közlések, érzés-átadások, szóval egy helyes amalgamálódásnak, egy egymást megtaláló, egymás érzéseit honoráló, egymás gondolatait szívesen átvevő és a magamét szinte közreadó készségben nyert és fog is találni még gyakrabban kiindulást. Ahol ez az élet-forma, ahol ezek az életjelenségek, ahol ez az életmód, az új lélek nem a leltári lélektől, hanem az aktualitás lelkétől hajtva szerepet vesz magának a társadalom kereteiben: ott én nem féltém a régi lelket sem, azt a régít, amelyet önmagától kellene féltetni, ha az ujság átalakító ereje petyhüdségét, aszottságának szomjuságát új nyilvánulásokra, új életképeségekre nem vezetné. De ahol az evolúció, ahol a fejlődés, ahol az élet helyes utai a folytonos fejlődés, a szellemi csere révén olyan utakra terelődnek, amelyeken az emberek megértik és megismerik egymást, mélyen tisztelt hölgyeim és uraim!, ott megnyílt az út, az az út, amelyiken mindenki megtalálja az emberek közül azt és azokat, akiket ő ért és akik őt értik. Ez a széttagozódásunk társadalmunkban, ezek a messze elfekvései a mi szellemi és gondolat-körinknek, a világnézetek különféleségei, de ami a legkuriózusabb: az azonos világnézetekben feltüntetett divergenciái az egyeseknek — másként meg nem szünhetnek, csakis a lélekkel való telítés, még pedig az új lélekkel való telítés, azon lélekkel való telítés

utján, amelyik nem pihen, mert egyet sem akar elveszteni, amelyik meg nem nyugszik, míg egy más embert tőle distancizozva tud. Legalább nekem legnagyobb boldogtalanságom lesz, boldogtalanságomat abban fogom érezni, hogy van egy ember, aki meg nem ért, akit megközelíthetek — még akkor is, ha tengerek, örvények választanak el egymástól — akkor is nézem őt annak a szívnek, léleknek intenzivitásával, amely az új élet melegével, a Mester szívének melegével táplálkozik és amely minden emberben megkereste, kikutatta a jót és amely minden embernek oda adta magából azt a jóságot, ő a maga jóságát, én a magam szegény emberi jóságát, de oda adta, amiye volt.

Tessék ezeket a hurokat pengetni, tessék ezeket a melódiákat kottázni, tessék ezekre kórust szervezni, egy igazi karát a megértő, az egymást megkereső lelkeknek és higgyék el, ez az oltár-egyesületi egyesülés, ez a külön egyesülés, ezek a tiszteletre méltó szóáréi az Oltár-egyesületnek kívánják magukat a bizonyos értékű, amelyről a német poéta nem bírt szólni, amelyet nem volt beilleszteni képes az ő szellemi repertoárjába, de amelyet hordozunk, érzünk és vélünk magunkban.

Mélyen tisztelt hölgyeim és uraim!

Megértetni megértették: nem közlegyintéssel elintézni embereket. Hogy jövök én ahhoz, aki hozom magamat, gondolat- és érzés-világomat, aki hozom szeméimet, amelyekben tűz és láng van, aki hozom agyamat és eszemet, amelyben gondolatok és tervek kóvályognak és szervizom másoknak; aki hozom azt a készséget, amelylyel mindenkinek akarok valamije lenni és — és várok másokat, nem egyet-kettőt, — ez az alamizna nem kell nekem, — várok sokat, várok mindenkit az emberiség univerzitásában, az emberi megértés általánosságában és megértésében, várom azzal a krisztusi, azzal a keresztényi gondolkozással, hogy nekünk új ujságban, a napról-napra való közeledésben egymásra kell találunk. Miért járunk külön utakon, miért keresünk divergális utakat, mikor nekünk egy a renasci?

Nincs máskép. Megmondotta, aki mindennél többet, mindennél igazabbat, nagyobb valóságokat mondott: oportet! ennek meg kell történnie az egyesekben és a többekben és a sokakban — és legyünk egy kicsit fanatikusak, oh fanatikusnak lenni jó, az egy valóságos boldogság, mikor egy ember tudja, hogy nem veszthet — és mondjuk: mindenkiben.

Ezzel a jelszóval járom én a világot és kívánom kegyeteknek azt, hogy ezzel csinálják a maguk társadalmi életét. Mindenkit, mindenkit, mindenkit lefoglalni magamnak, de nem az önösség szempontjából, hanem a lelkek együttesége szempontjából; nem abból, hogy nekem legyen jó, hanem abból a szempontból, hogy mindnyájunknak legyen jobb az élete, jobb lélek, új lélek árán!

Adakozzunk a Sajtóalapra!

Harsányi Kálmán nagyjértékű könyve:

„Napi Témák, Örök Problémák.“

Megrendelhető a Pázmány-sajtóban Szatmáron.

Ára 5 korona.

Szatmár város és vidéke n. é. közönségének szives tisztelettel hozom tudomására, hogy a legszebb

tavaszi ujdonságok

dus választékban érkeztek raktáramra.

Kész szolgálattal

Páskuj Imre.

Az egyházmegyei Irodalmi Kör második előadása.

(u.) Minden várakozást felülmul az az egyre fokozódó érdeklődés, amelyet Szatmár intelligens közönsége az Irodalmi Kör előadásai iránt tanusít. A vasárnapi második előadás alkalmából a Czeccil-egylet tágas nagyterme szorongásig megtelt, a későn érkezők már alig tudtak helyet kapni s az irodalmi kör vezetőségének nem csekély gondot okoz a nagyszámu hallgatóság elhelyezése.

Az est előadója dr. Wolkenberg Alajos teológiai tanár volt. Az a tüntető óváció, amely mindjárt pódiumra lépésekor fogadta, felment bennünket annak a közismert ténynek hosszas részletezése alól, hogy Wolkenberg olyan mértékben bírja a szatmári közönség szeretét és nagyrabecsülését, mint kivülről senki más. Vasárnapi előadása pedig csak újabb pillért szolgáltatott azon alap-építmény megszilárdításához, amelyen az ő nagy népszerűsége nyugszik. A középkorról, annak sokak által félreismert és csak kevesektől méltányolt, mert kevesektől ismert szelleméről olvasott fel. Először a kereszténység s a ker. világnézet térfoglalásának etappjait ismertette a római birodalomban. Azután vázlatosan bemutatta Irország, az angolszászok, a frankok s a germán törzsek megtérését, mint olyan eseményeket, amelyek nemcsak a keresztény kultúra sulypontját helyezték át délről északra, hanem amelyek egyuttal megvetették a középkori keresztény közélet alapját s megszabták annak irányát. A középkor ugyanis nem egyéb, mint a keresztény világnézet kulturképességének a dokumentuma. A népvándorlás által Európa szinpadára állított vad és kulturálan népeken mutatta be a kereszténység, hogy mit tud. Ezeknek a népeknek kizárólag a kereszténység adta meg a kulturát, ellentétben a római birodalommal, amelynek kulturáját megjelenésekor már virágjában találta s részben ledöntötte, részben átalakította. A középkori kultúrának a katolikus egyház az alfája és omegája, alapja, éltető lelke és célja. Ez a magyarázata azoknak a sokféle támadásoknak, amelyekkel a katolikus egyház újkori ellenségei mindenáron lekicsinyelni igyekeznek a középkor kulturális értékét. Jellemezte végül az előadó a középkor szellemét, amely nem más, mint a keresztény elveknek érvényre juttatása a köz- és magánélet minden vonatkozásában. Ez a szellem kissé nyers, még erőszakos és szilaj, ami könnyen érthető, hiszen barbárokból lett népek voltak a hordozói. De ez a szellem az erőnek, a sulyában és méreteiben utólrhetetlen nagyságnak a szelleme, amelylyel szemben a mai kor kisszerű, finomkodó és pepecselő geniusának nem lenézésre és dicsekvésre, hanem inkább pironkodó szégyenkezésre volna nagy, igen nagy oka.

Wolkenbergnek rendkívüli hatást keltő felolvasása előtt és után a növendék papság kitünő énekszámai járultak hozzá az est fényes sikerének előmozdításához.

Jövő vasárnapon Bakkay Béla fog értekezni az ellenreformációról s az inkvizíciókról. Az előadás este 1/2 6 órakor kezdődik.

A kereszténység és a magyarság veszedelme.

Irtá: Id. EGAN LAJOS.

Borus, ködös, fullasztó légkörünkben ismét egy kis nyílás támadt. Egy új bajnok lépett ki a porondra. Erős kézzel emeli az fel égő szövétnéket, megvilágítva sötét, egészségtelemmé vált környezetét és okos szavakkal magyarázza nekünk, szenvedő keresztény magyaroknak, azt a torzképet, ahol a mi romlásunkra készítik a fojtógázt, mely testben lélekben megtámadja egészségünket. Ezen homályos, büzös fojtó légrétegbe kerülve sok emberen meglátszik már, hogy tétovázó léptekkel, tapogatva vonszolják, fáradt lélekkel zsihbadozó testüket, ama lidérefény után, melyet ellensége mozgat előtte, hogy belevigye a pusztulására ázott verembe.

Leborulok a mindenható böles Isten böles intézkedése előtt, aki egy sereg örület

küldött közzénk, kik piszkos szavakat használva, éktelen lármájukkal meggátolják az elszunnyadást és midőn boszankodva körültekintünk és segítségre gondolunk, mely ezen kellemetlen, ártalmas, testet-lelket ölő légkörből kiszabadítana, sorba ide küldi az isteni bölesesség a Kovács Ernőket, Mátyásiakat, Szemeréket, Burján Károlyokat és ezek által festeti le nekünk az ellenséget. Ők mutatják azt az odut, melyben azok mérget kotyvasztanak a mi számunkra. Ezek mutogatják sorra ama éles fegyvereket, melyeket a mi pusztulásunkra készítenek. De ezek közül Burján Károly csak ma szól hozzánk és megmutatja a védekezés módját is, komolyan intvén bennünket, hogy haladéktalanul lássunk hozzá a védekezés munkájához. Szívünk kincstárába helyezzük el ezeket a bajnokokat. Hallgassuk meg hálás szívvel igaz szavukat, őszinte tanácsukat, akik bátor lépésekkel haladnak előttünk, bevilágítva a dohossá vált sötét környezetbe. Kövessük őket bátor szívvel oda, ahol a keresztény erkölcs felépítette és ezer évig tiszteletben fenntartotta a haza oltárát, melyet lealacsonyodott lelkek most meg akarnak fosztani szépségeitől.

Burján Károly állami főgimnáziumi tanár röpiratát ismertette ott kezdem én, ahol ő végzi, midőn ezt írja: „Haladás, szabadgondolat, kulturális fejlődés s egyéb jelszavakkal megindult egy új honfoglalás és teljes kifejlésbe jutott egy mozgalom, amely törtetésével, mohó érvényesülési vágyával, a magyarság legázolási árán véli csak elérhetni a még megszerezni nem sikerült pozíciókat.“ Burján nem hiszi, hogy a keresztény magyar társadalom állott volna valaha ilyen küzdelmek előtt, melyet új fajta ellenségei neki okoztak. Hitétől, nemzetiségétől, eszményi és anyagi javaitól készül megfosztani egy kicsiny, de eszközeiben nem válogató, mindenre elszánt tábor.

Nemzeti társadalmunk még csak a kezdetén áll ennek a küzdelemnek. Azzal, hogy az ellenséges hadállások fölött szemlét tartunk, csak félmunkát végeztünk.

A győzelem biztosítása. Erőkifejtést, az erők okos felhasználását is megköveteli. Csak szervezett sereg arathat diadalt szervezett csapatokon, nem a nyers erőszak. Az organizáció pedig elsősorban fegyelmet kíván.

A keresztény nemzeti eszménél alkalmasabb egységesítő összeforrasztó kapcsol nem található. Ebben minden magyaroknak meg lehet és meg kell egyezni. Ez az eszme egybekapcsolja multunkat, jelenünket.

Személyi hiúság, felekezeti érzékenység ne verjen éket soraink közé. A jelzett idealban való összeforradás, szervezkedés vihet csak sikerre. Ebben a tekintetben tanuljunk ellenségeinktől, csakis így, ezzel az egymáshoz közel hozó, érzelmeiket egybekapcsoló eszmére való koncentrált állandó figyelemmel kerülhetjük el keresztény nemzetünk gyászos bukását. Nem szabad kicsinyes torzalkodással nemzeti létünk történelmi alapját megingatni.

Burján Károly rámutat arra is, hogy újabbán a végcél iránt való hit ingadozni kezd. Az u. n. természettudományos világnézet, melynek nálunk sok hivatlan és felületes apostola akad, tanácsalannul, csalódottan kénytelen megállni bizonyos problémák előtt, melyek pedig az emberi életet a legmélyen, utolsó feltételeiben érintik.

Egy bomlasztó nacionalizmus tolakodik az előtérbe, mely a kritikálan főt megtévesztő szemfényvesztő rabulistikájával veszedelembe döntéssel fenyegeti mindazokat az eszményi javakat, melyeknek felhalmozása, lassu összegyűjtése, a keresztény kultúra el nem vitázható érdeme.

Ennek támadt most erősen küzdő ellensége, mely az elért kulturát nem fejleszti, hanem fogyasztja. Ez nem arra tanít, miképp kell kulturát alkotni, hanem arra, hogy miképp lehet az annyi martiriummal szerzett, megszentelt kulturavagyont áruba bocsátva kihasználni, kiélvezni. Az a szellem, amely a profit-nívónál feljebb szállni sohasem tudott, a szemérem szabta korlátokat is félrerugta és kielégíthetetlen kapzsisággal vetette rá magát az ügynöki közvetítés minden képzelhető élelmességével a tudományra, különösen a természettudományra, mely téren a sokat

beszélő utazó mindenáron való vevő fogdosása, a börziáner, merészség vabank játékával üzte új mesterségét. Nem hiányzik ott a színes plakát, a vásártéri kikiáltó frázisos ordítása, a tudatlanságra, a kritikátlanságra számító ravasz hízalgés, az érzékiséget csiklandozó háttér, az aranyos betűkkel díszített kirakat mögé rejtett uraságtól levetett portéka-árusítás minden csalafintasága, a szabott ár mottójával bizalmat kelteni akarás minden hazug nagyképűsködése.

Ez a szellem a nemes értelemben vett liberalizmust lejáratta. Ez a szellem a tudomány tekintélyét lesüllyeszti, azt üzleti cikké devalválja, melyből csak azt ismeri el igaznak, mely az ő erejének növelésére alkalmas. A hazai materialisták folyóiratában, az elfajult szabadkőműves propaganda faji szellemben irányított nagy ágyujában a Huszadik Században van igazolva, hogy minden tervszerű előkészület megtörtént a tudomány az üzletbe való „bevezetésére“.

Ugy mint az anyagiak terén, itt is a szegény osztályt készül sújtani, kiknél az életet bizonyos eszményi javak teszik elviselhetővé.

A tudományak általuk szokott művelése csak álarc bizonyos faji tendenciák, féktelen uralmi, érvényesülési vágyak eltakarására. De ez ellen megkezdődött a jótékony reakció; az a reakció, melynek célja a keresztény kultúra eszményi vagyonkészletét megóvni, a naczionalista lelkiismeretlenség kufárkodó machinációjától.

Az egész kontinensen határozottan a keresztény megújulás jelei észlelhetők. Az üzleti élelmesség, a túlzásba esett intellektualizmus ellenszenves légkörében megfürösztött naczionalizmus ellen a szervezkedés diadalmasan halad előre. Ezt bizonyítja a szerző még a Francia változott viszonyokkal is, mely igazságnak nyílt bevallását a modern urak irtózza kerülik.

Hogy mennyire szükségünk van nekünk Burján Károly intelmeit komolyan venni, jövő alkalommal fogom bőséges és felette érdekes bizonyító adataival igazolni.

Egyházmegyei sajtóalap.

Mult gyűjtésünk óta érkezett újabb adományok:

Barth Mihály 100 K-ás adománya-nak első részlete	20— K
Magyar Bálint harmadik adománya	10— K
Varjas Endre második	10— K
Z	20— K
Eddig begyűlt	6631.55 K
Megajánlva	1268.44 K

Teljes összeg 7959.99 K

Az Oltáregyesület estje.

Külsőségeiben is választékosan szép, belső értékeiben pedig fölbecsülhetetlen estet rendezett az Egyházmegyei Középponti Oltáregyesület márcz. 4-én d. u. 6 órakor a Caecil-egyesületben.

A hatalmas, nagy terem parányian kicsinynek bizonyult, de kicsiny volt volna Szatmár akármelyik terme annak a nagy és valóban előkelő közönségnek befogadására, a mely az Oltáregyesület első estjére összegyűlt a Caecil-egyesületben, a melynek termét az Oltáregyesületi hölgyek szépséges virágos kertté varázsolták át.

Es a nagy közönség, a melynek soraiban a vidékről, de Beregből és Ugocsából is nagyon sokan jelentek meg, nem érezte a zsufoltság kényelmetlenségeit: annyira eltöltötte őket az est varázsa, lelket mélyítő hangulata.

Izzó forráságu est volt. A siker oly páratlan, egyedülálló, a minőre Szatmáron még nem emlékezünk.

A közönség első soraiban Boromisza Tibor dr. püspököt, Pemp Antal és Szabó István praelatusokat, és a Buttykay családot láttuk, kívülök városunk s a vidék előkelősége, a papság és a protestáns felekezelek lelkipásztorai, a tisztikar és nagy hölgyközönség jelentek meg.

Pontban 6 órakor megkezdődött az est a papnövendékek énekével. Kühmstedt oratoriumából az „Ifjak Kará“-t adta elő a chorus finom művészettel. — Ezután Varjas Endre,

egyházm. oltáregyes. igazgató megnyitó beszé-
dében vázolta az Oltáregyesület szándékait a
társadalmi téren, a hol ez első majd évenként
követő estjeivel az igazi, örök kulturát, a lel-
kiségnek keresztény kulturáját akarja megéb-
reszteni és meggyökereztetni. — Ezután valami
megejtő művészi zene bontakozott ki Lehotzky
Margit hegedűjének hurjain. Átértés, meleg szí-
nezés, könnyedség, mesteri technika és mély
hatásokat kiváltó játék gyönyörködtette a közön-
séget, a mely ez estén először hallotta
Lehotzky Margit meleg művészetét. Méltó part-
nere volt Hermann László, a zeneiskola igaz-
gatója, a ki zongorán kísérte jegyese hegedűjá-
tékát. D' Ambrosio: Canzonettája, Chopin:
Nocturnója, Hubay: Csárdajelenete szépségei-
vel nem telt be a közönség s a művészpár egy
halk melódiája, csipkékfinomsága, nemes érzel-
mességű Nocturnoval adózott a szünni nem
akaró tapsnak. A Nocturno Hermann László
egyik legintimebb hatású szerzeménye volt. Az
ünneplés forró tapsai közt lépett a pódiumra
P. Buttykay Antal, hogy megtartsa a lelkeket
szántogató, mélyenjáró, hatalmas előadását az
„Új lélek“-ről. A szíveknek ez a Merlinje örökre
beleírta magát a mi közönségünkbe. Felejthet-
len szavakat faragott ki a lelkekben. Különben
vezető cikkünk foglalkozik az országoshírű,
nagy szónok mélységes előadásával. A meg-
gyújtott, megvarázsolt közönség perczekeken át
ünneplte a szónok-művészt s azután átadta
lelkét új és mély hatásoknak. — Tünetes
idei a Rákóczi szabadságharcznak, a kurucz
diadalok dicsőséges mómora, Rodostó
szent elegiája játszott a szíveken és
gyújtogatta meg ott a hazaszeretet tüzeit. Egy
melodráma mesteri előadása varázsolt ilyen lá-
zas, ilyen könnyes, ilyen mély érzéseket a szí-
vekbe. Egy üdén csengő, szépséges hang lé-
lekkel átérzett előadásához simult színező kisé-
rete a zongorának, a Rákóczi-indulót játszó
hegedűnek, a mély öblü gordonkának, a lágyan
komoly harmoniumnak és a lélekből szakadt
éneke egy férfi-quartettnak; ez az együttes
chorus valami felejthetetlen harmoniába olvadt
össze. Gyönyörű volt ez a melodráma. Varju
Ibolyka szavalata megrázó erővel hatott és eb-
ben nagy része van Mensáros Margit zongora,
Timár Berta hegedű, Szarukán Zoltán gordonka-
Mensáros Zoltán harmonium- és a papnöven-
dékek ének-kisérétének. Befejezése az estnek
Beethoven „Isten dicsősége“ volt, a melynek
elemi erővel, művészi dynamikával föltörő dal-
lamait minden szépségében visszaadta a pap-
növendékek kiváló képzettségű énekkara.

Ami azonban az est egész varázsát adta,
az már műsoron kívül volt. És ez az arcokra
kitülő lélek.

Ezen az esten a diadalmas lelkiség ta-
lálta meg az utat a „magasságok felé“.

Az eddig csöndben dolgozó Oltáregyesü-
let ez első nyilvános szereplése mély, valóban
felejtethetetlen nyomokat hagyott a közönségben
és egyszerre városunk egyik legértékesebb és
legjelentősebb kulturtényezővé avatta.

Bizonyára az Eucharistia titokzatos mé-
lyeiről tört fel valami e csodálatos sikerű
estben.

EGY IRÓ NAPLÓJA

XIX.

December 26.

A „Napi témák, örök problémák“ a nagy
nyilvánosság, az újságok és könyvesboltok ki-
zárásával jelent meg, mégsem tudtam meg-
akadályozni, hogy nagy meglepetésemre jól
elszigetelten, tudomásul ne vegyék. Két bizony-
sága hever előttem az íróasztalon: a szatmári
„Heti Szemle“, meg az itteni „Magyar Nemzet“
karácsonyi száma, Varjas Endre meg Palágyi
Lajos cikkeivel a könyvről. Két barátom egészen
másként, de talán nem egészen másért visel-
tetik irántam egyrejű szeretettel. Endre cikke,
mint mindenkor, most is csupa láz, csupa
rajongás, csupa hódolat és tömjén. Mindennek
nevezhető csak kritikának nem. Kár. Mert senki
sem foglalkozott még velem annyit és oly nagy

megérteni akarással, mint ő. Ha föl tudna
emelkedni az objektivitásnak arra a magaslatára,
amelyen az érvek gögös ereje már a rátörő
erőkkel dacoló várat építhet: akkor jobban
megtanulhatnám általa, amit így csak magamtól,
a kívül állani nem tudótól tanulgatok, hogy
mi az erőm, mi a fogyatkozásom, s talán helye-
sebben állapíthatnám meg az írásaim valóságos
értékét. Így csak a szeretet bús adóját kapom;
mindig s mindenért csak aranyat. Aranyat az
arany szavaimért, aranyat az ezüst szavaimért,
aranyat a garasszavaimért s aranyat a fabatkát ér-
kért. Bármily óvatos legyek is, megtéveszthet
ez a mindent superlativusban értékelő értékelni
nem tudás. A magam megítélésének biztonsá-
gára ennél a végtelenül még jobb talán a másik
véglet, amelyben szintén volt már részem: hogy
csupa tiszta fabatka minden, amit valaha érték-
jelzésre adtam át a nyilvánosságnak; hogy
írásaimnak semmi becse sincsen; hogy nagy
garral a világba dobott, majd hirtelen meg-
kopott nevem szimbolikus kifejezése lehetne az
intellektuális nullának. Másoknak illetően véle-
kedése önmagunknak tisztább megítélésére ve-
zet, mint az Endre-féle véglet. Meg akarok
ítélni valamely bonyolult képű tájat, amelyben
hegyek, jeges csúcsok, horhók, szakadékok,
völgyek, mélységek, szikes kopárságok, erdők,
patakok, tengerszemek vannak. A magam biro-
dalmát, amelyet fölmértem és fölbecsültem, de
amelynek értékelését szeretném kívül állókkal
ellenőriztetni. Az egyik véglet — Varjas Endre
— aranytengerré fogja földgaztani a tenger-
szemnek aranyos napfényben csillogó tükrét és
végigönti vele az egész tájat. Szavai után nem
fogok belőle látni semmit, csak azt a tenger
színe fölött fellegjárásnyi magasságban ringó
déliab árnyatengert, amely elföd csücsöt, sza-
kadékokat, mindent. A másik véglet le fogja ta-
gadni a táj életerejét. Szavaira apadni látom a
vizét, pusztulni az erdejét s ha meggyőző egy
pillanatra: sivar Karsztvidék a birodalmam.
De még akkor is felém nevetnek a csücsök, a
hatalmas sziklahalmazok, a melyeket az arany-
tenger éppen úgy magába nyelt, mint a sivatag
szikest s mély rianásokat. Mind a két kép
hamis, de *hogy mennyire tér el a valóságtól:*
azt jobban ítélem meg abból, a mely gonosz
indulattal igyekszik az önmagamba vetett hi-
temben megingatni, mint abból, amely a leg-
odaadóbb és legszeretőbb rajongás szavaival
kápráztatott el.

Mindamellet örültem a cikknek. Van egy
olyan pontja, amelynek még aranyporos szavai
mögül is kiérzik a megértés. Olyan lényeges
vonás megértése, mely — talán egyedül csak
az én Ettymet kivéve, — még eddig min-
denki figyelmét elkerülte. Látásomnak, látni
akarásomnak egyik főjellemtvonását értem. Endre
ezt úgy fejezi ki, hogy „a kis részt mindig a
nagy egészben, a parányt az egész universum-
ban szemléli s még a futó értéktelenségeket is
in specie aeternitatis igyekszik meglátni.“

Ilyesméről volt már szó ebben a naplóban
s bizonyos, hogy más-más változatokban rá
fog kerülni még nem egyszer a sor. Mert bo-
nyolult és sokféle ágazó kérdés ez; külön szisz-
tematizáló türelem kellene hozzá, hogy egy-
végtében kimerítsem, a mi — hála érte a
Mindenhatónak — nincsen meg bennem. Most
csak néhány szót, kiegészítésként az idézett sza-
vakhoz.

* *

A fizikai látás tökéletlenségével mind-
annyian tisztában vagyunk. Az a pont dönti el
a szemlélt dolgok látott képét, a honnan nézzük.
Egyszerű fizikai ábra világosan megmagyarázza
ezt. Ha olyan dologról van szó, a melyet fan-
táziánk ki nem elégíthet: több látópontra van

szükségünk, hogy helyesen ítélhessük meg. Ha
először kerülök szembe a Gellérthegy dunaparti
szikláival és fantáziámra bízom a kiegészítést:
egészen más képet nyerek róla, mintha meg-
kerülöm és lágyan lejtő lankáit is megtekintem.
Az éremmel könnyebben végzek: egyszerűen
megfordítom. A gondolati világban is vannak
ilyen érmek, de vannak hegyek is, megkerül-
lendők. Ezekre nézve mindig hamis, mindig
tökéletlen képet nyújtó pont az egyetlen szem-
pont. A szellemi világ nagy harcossai ilyen
szempont a várakból lövik halomra egymást,
pusztán azért, mert külön-külön váraikból más-
ként és másként látják — ugyanazt a valamit.
És mindenik meghal a maga igazságáért, mert
tiszt, becsületes lélek, a ki világosan is jól
látja, a mint lát és azt akarja, hogy mindenki
ilyen világosan és jól lásson. Csak azt véti el,
hogy a máshol állók ugyanolyan világos és
jól látásától azt várja, hogy *ugyanazt* lássák, a
mit ő. Arra még csak nem is gondolnak, hogy
az tehetetlen. Kiválasztom a világ négy leg-
becsületesebb emberét; megárok egy óriás
kört; négy részre osztom két derékszögben
metsződő átmérővel; fölállítom embereimet a
kört metsző négy pontra és a kör középpont-
jában hatalmas bádogcsövekből kérdőjelet for-
málok, alatta ponttal. Négy emberem ketteje
kérdőjelet fog látni, ketteje pedig megesküdnek
rá, hogy felkiáltó jel van előtte. És kilencven-
fok úr meg Száznyolcvanfok úr vagy össze-
verekszenek, vagy kölcsönösen örülnek fogják
tartani egymást. Nincs igazuk?

Minden gondolatot körül kell járni, vagy
legalább két olyan szemponttal találni, amelyek
egykéből a jel kérdő, másikból felkiáltó lehet.

Eleinte ösztönszerűen éreztem ezt, most
tudatosan vallom és teszem. Egyik szempontom
az, amelyet Varjas Endre hangoztat: az egye-
temesben való szemlélet; a másik a külön vá-
lasztás, a résznek teljes egészésként való meg-
ítélése. Mert minden a mi van: rész a nagy
egészben, de egész önmagában is, a szerint, a
mint felfogom. Külön-külön ott volnék velük,
a hol a kérdőjeles-felkiáltójeles embereim; így
fölibük kerülök s megértem, a mit ők nem
érthetnek meg, merev szempontjukhoz cöve-
kelve.

Két skatulya is fenyeget bár — az anthro-
pocentrikus meg a kozmocentrikus — mi több:
egy harmadik, amely magába foglalhatja mind-
kettőt — a kétkulacsosiztikus világfelfogás —
mégis kimondom, hogy szeretek, akarok és
megpróbálgatok olykor két nyelven gondol-
kozni: az ember nyelvén és a világegyetemén.
Izgat e két nyelv különbözősége, izgatnak meg-
egyezései és sejtem, hogy a legnagyobb problé-
mák akkor jutnak el mindég a megoldásig, a
mikor e két nyelv betűnyi pontossággal össze-
találkozik.

A világegyetem nyelve megreformálja az
emberét, a tökéletlent, a könnyen félrevezetőt.
És óvatosabb használatára vezet nem csak
szavainknak, de az általuk kifejezett gondola-
tainknak is. Beszélünk egyenlőségről és hasz-
náljuk az egyenlőségi jelet úntalanul minden
tudományos és nem tudományos műveletünkben.
Helyes, jogunk van hozzá, az emberi nyelv és
gondolkodás e nélkül a hipotétikus fogalom
nélkül el sem lehet, de óvakodni fogunk ezt a
tisztán emberi fogalmat az egyetemes valóság
bármily két jelenségére nem pusztán, szükségs-
zerűen emberi föltevészként alkalmazni, mihelyt
tisztában vagyunk azzal, hogy a világ-valóság
szótárában ez a fogalom elő sem fordulhat. A
mi nekünk itt — matematikában, filozófiában,
gondolkodásunk ezer meg ezer formájában —
mindennapi szükséglet, az ott: képtelenség.

Gyöngyvirágos élet.

Nem halhat meg, akiért meghalt a halhatatlan Isten.

Az ajkak ugyan örökre lezáródtak, a szemek ugyan hosszú álomra csukódtak, a kezek ugyan végtelen imára kulcsolódtak.

De mégsem halott a néma halott, akiért meghalt a halhatatlan Isten.

A szívem is — nekem azt beszéli, a lelkem is — nekem azt danolja, hogy az ő halála, akit eltemettünk, nem halál, hanem *gyöngyvirágos élet*.

Láng János, a szatmári kir. kath. főgimnázium VIII. o. tanulója nem halt meg azon a februári napon, bár eltemettük márczius első délutánján. Csak a földi tavaszról az igazi tavaszra hívta meg az Úr. Csak elköltözött, csak itt hagyott. Itt fonnyadók a virágok, a halál hamva üli a gyümölcsöt. Elköltözött, ahol a gyümölcs illata meg nem romolhat, a virág szirma nem hulladozó, ahol az élet *gyöngyvirágos élet*.

A szívem is — nekem azt beszéli, a lelkem is — nekem azt danolja, hogy az ő halála, akit eltemettünk a kálmándi csendes temetőben: *gyöngyvirágos élet*.

Egy óhaja volt: hogy majd pap lehessen. Kétszer jelentkezett, de szelid arcán akkor már ott égett a halál tüzes csókja. Szomorúnak, könnyezőnek, láttam a szemét, hogy föl nem vehették. Egy szelid kékruhás kispapos álomtól kellett elbucsznia. Gyöngye volt akkor minden vigasztalás. S mikor az élettől kellett bucsuznia, mégcsak szomorú sem volt. Az a kékruhás álom több volt neki, mint az élet.

A halalos ágyon soh' sem könnyezett, hanem csak vigasztalt. Amikor a nagy pillanat előtt egy órával utoljára fogadta szívébe a hatalmas Istent, akkor... azután olyan derült, békés lett az arca. Mintha az a régi szomorúság is felégett volna égbetörő lelke melegén. Hogyisne, midőn az oltárlépcső helyett egyenesen a mennyország trónusához léphet!

Oh gyönyörűséges szép *gyöngyvirágos élet!*

Eltemettük. Virágos, koszorus tavaszi diadalmenet volt a temetés. Melegedő napsugaras uton vittük a koporsót az örök csend országa felé. Eltemettük. Sokan voltak ott, az egész falu; mások is, többen is. És szállottak a pap ajkáról az öröm igék. „Ne sirjatok, szomorú szülők! Ne nyissátok meg könnyetek csatornáját, hanem inkább a lelketeket. És fogadjátok be az Isten szavát! Jól van ez így, mert az Isten akarta és az Isten mindent jól akar. Azért van így, hogy az élet után jöjjön a *gyöngyvirágos élet*. Ifju barátaim, kedves halottunk iskolatársai, akik a városból e csendes faluba temetésre jöttetek, ne sirjatok! Nyissátok meg ti is a lelketeket és fogadjátok be az Isten szavát: Jobb neki ártatlanul halni, mint nektek — ki tudja — talán egykor bünyökben élni! Ne felejtsetek el pajtásotokat, ne felejtsetek el az ártatlanságot.“

Eltemettük. — Tovább él, szebben él a gyöngyvirágos élet.

XXIII. nemzetközi eucharistius kongresszus.

A kereszténység főnnállása óta sok lehető módot fölhasználta már az emberi szeretet, hogy a kereszténységnek nagy titkát: a kenyér és bor színe alatt az oltáron jelenlévő Isten-embert, az Eucharistiát ünnepelje. A kath. Anyaszentegyház ünnepeket szentel a legm. Oltáriszentség tiszteltére és a mindennapi szt. mise által életének középpontjává tette. Az újabb időkben az euchar. világkongresszusokban nyilatkozott meg a legnagyobb mértékben ez a tisztelt. 22-t tartottak már eddig; még pedig az 1-t Lille francia városban: a 8-at Jeruzsálemben, a 16-at az örök városban: Rómában, a 19-et Londonban, a 20-at a „német Rómában“: Kölnben, a 21-et Montrealban (Délamerika), és a 22-et az előző évben Spanyolország fővárosában, Madridban. Különösen az utolsó négy oly szép, oly nagyszabású volt, hogy az egész katolikus világ büszkén mutathat rájuk, mint az oltáriszentségben jelenlévő Jézusban való hit élénk megnyilatkozására. A XXIII. Bécsben lesz ez év szeptember 12—15.

P. Buttykay Szatmáron. A hatalmas szónok, aki az Oltáregyesület hétfői estjén meghódította Szatmárt, egy napot időzött városunkban és Boromiszta Tibor dr. püspöknek volt vendége. Itt időzése alatt az oltáregyesületi esten való fenomenális sikerű szereplésén kívül kedden délelőtt a zárdában mély finomságokból össze-szótt, klasszikus szépségű beszédet mondott; majd a szemináriumban tartott a papnövendékeknek az ő mesteri művészetével előadást. A keddi délutáni gyorsvonattal utazott el ezzel az igérettel: „A viszontlátásra.“

Adomány. Lesseney Ferencz dr. praelátus kanonok 600 koronát adományozott az Irsik lelenc- és árvaháznak udvar és kertrendezési célokra.

A Kölcsy-kör szabadiskolája előadására kedden csak a meggyújtott villamos körték és az üres székek váraoztak. Se előadó, se közönség. Talán a Kölcsy-kör maga belátta, hogy Kölcsy neve nem szolgálhat czégérül a hazátlanságot hirdető, a történelmi osztályok kigúnyolását annyi czélatossággal cselekedő előadónak, a kiról a „Szatmár és Vidék“ből megtudjuk, hogy ő: — „a haladó eszméknek fiatal, de nagyrahitott harczosa.“ — Ez a befagyott előadás különben az „Isten, király, haza“ jelszónak elavultságáról szól volna. Ezt onnan tudjuk, mert a „Világ“ vasárnapi száma a „szerkesztői üzenetek“ben ezt tárgyalta. — Olvasóink figyelmébe ajánljuk a *történelmi materializmusról* szóló hosszabb cikkünkét.

Hangverseny. Baranyi János: *Bach, Beethoven, Schuman, Mendelssohn, Chopin, Tarnay, Dohnányi* és *Liszt* műveiből zongorahangversenyt rendez márczius 9-én este 8 órakor a kereskedő ifjak termében. Jegyek 4, 3, 2, K. Huszár könyvkereskedésében válthatók.

Bikavásár Szatmáron. A Szatmár-megyei Gazdasági Egyesület évről-évre emelkedő bikavásárait ez évben márczius 13-án tartja meg Szatmáron a városmajorban. Bejelentési határidő márczius 9, az ezután bejelentett állatok után kétszeres térdij lesz fizetendő. Vásár kezdete márczius 13. reggel 9 órakor. Részletes tájékozással a vármegyei gazdasági egyesület titkári hivatala (Szatmár Deák-tér 2.) szolgál.

A leánykereskedés elleni küzdelem.

A Prohászka Ottokár és gróf Tisza István elnöksége aialakult „Magyar Egyesület a leánykereskedés ellen“, melynek czéljai közé tartozik a hazai és nemzetközi leánykereskedés elleni küzdelem, a kiszabadiott nők ellátásáról és elhelyezéséről való gondoskodás, a hatóságokkal karöltve a leánykereskedők üldözése közül három év óta a székesfővárosban fejt ki eredményes működést. Miután számos esetben a vidékről kerülnek fel a szerencsétlen áldozatok Budapestre s mivel külföldre is leginkább a vidékről hurcoltatnak el a leányok lelkiismeretlen kufárok által, a nevezett egyesület működési körét a vidékre is ki akarja terjeszteni. Az egyesület e tárgyban fölkeresi a városunkban megalakult fiatalokruak felügyelő hatóságát.

Az új görögkatholikus püspökség felállítására immár kétségtelen. Az új püspökség területét az eperjesi, munkácsi, nagyvárad, szamosújvári és balázsfalvi egyházmegyékből fogják kihasítani. Az eperjesi egyházmegye 3, a munkácsi 70, a nagyvárad 52, a szamosújvári 7 és a balázsfalvi 39 paróchiát ad át az új püspökségnek, a mely összesen 177 plébániát fog magában foglalni 137.513 egyházzal. Ehez fognak tartozni a székesfővárosban lakó görögkatholikusok is, számszerint 5306-an.

Az osztrák-magyar bank új főnök-helyettese. Az osztrák-magyar bank bécsi főtanácsa a bank szatmári fiókjának főnök-helyettesévé Létay Ferencz eddigi pénztárost választotta meg.

Kötelező a korona érték számítás. Szatmár-megye alispánja rendeletet adott ki, a melyben tudomására hozza az alája rendelt hatóságoknak, hogy márczius első napjaiban a korona érték számítás kötelező volta elkezdődik. Az alispán ezért elrendeli, hogy a kereskedők és iparosok minden egyes alkalommal csak koronában számítsanak s még a kirakatokban is a korona jelzést használják, mert ellenkező esetben a hatóság 200 koronáig terjedhető pénzbírsággal terjedhető pénzbírsággal bünteti a törvény áthágóit.

A szatmári cukorgyár. A Szatmár felállítandó cukorgyár ügye a befejezés stadiumában áll, amennyiben a cukorgyár felállítási költségeinek finanszírozását a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank vállalta. A végleges feltételek megkötése most már csak napok kérdése.

A választók névjegyzéke. Szatmár város központi választmánya megalakította az 1913. évi képviselőválasztók névjegyzékét össze-állító küldöttséget. A bizottság elnöke: id. Litteczky Endre, tagja Ferencz Ágoston városi tanácsos, jegyzője pedig Papp Zoltán dr. lett.

Missió Nagykárolyban. Varga István és Martinovics Sándor jezsuita atyák 8 napon át febr. 21. — 28-ig missiót tartottak Nagykárolyban. Reggel fél hatkor miséztek, utána gyóntattak egészen egy óráig, kivéve a 9 órakor tartott szentbeszédet. Délután egészen este 8 ig, 9-ig ismét gyóntattak, közbe 4 órakor szentbeszéd volt. Ezt a nehéz, teljes szívet, egész embert kívánó munkát oly buzgósággal végezték, hogy a hívek, a gyónók száma napról-napra szaporodott. Minden egyes szentbeszédjük alkalmával a templom zsúfolásig megtelt. Magas nivón álló, nagy gonddal kidolgozott, szónoki erővel előadott beszédjeiket nemcsak a róm. katolikusok, hanem a más vallásuak is nagyszámban, feszült figyelemmel hallgatták. Az a szeretet és lelkesedés, amely a páterek szívet-lelkét hevítette, lángra lobbantotta a hívek szíveit is és százával álltak a gyónószék előtt, hogy bűneiktől megtisztuljanak. Mintegy 3000-en gyóntak meg ezen 8 nap alatt. A vallási, tiszta lelkesedés tetőpontját mult hó 28-ikán érte el, amikor a missió emlékére egy szép keresztet szenteltek meg és állítottak fel a templomban. Varga István páter beszéde a keresztről szólt és könyekig meghatotta a hallgatóságot tartalmas gondolataival *gygyőző* érveivel. A megáldást s utána a Te Deumot Jordán apát végezte nagy segédlettel. Az ünnepség befejezéséül Récei házfőnök lelkes szavakban megköszönte egy jezsuiták, mint az apát közreműködését. A missió folyamán P. Varga még külön kis exercitiumot tartott elemi iskolás fiúk és leányok, külön egyet a polgári fiúk és leányok, egyet a gimnáziumi ifjuság s egyet a már iskolába nem járó fiatalok számára. Martinovics pedig három napon a róm. kath. elemi fiúiskolában az urak számára tartott konferencia beszédeket. Az előadások bölcséleti alapon tárgyalták az élet czélját, az ész, a nyilatkozatvilágánál; a harmadik előadás tárgya a hit és tudomány volt. Illusztris közönség hallgatta mindig végig a nagyképzettségű fiatal páter kitünő előadásait.

Halálozások. Szepessy István nyug. kir. telekkönyvvezető, szív-szélhűdés következtében hirtelen elhunyt Mármaroszigeten. — Pauliár Géza negyedéves joghallgató huszonéves korában elhunyt Mszigeten. — Büdszentmihályi és dacsói Török Elemér ügyvéd, Mármaros vármegye bizottsági és Huszt város képviselőtestületi tagja, a Kisfaludy Társaság alapító tagja életének 67-ik évében meghalt Huszton. — Besse Dávidné szül. Pischl Gabrielle életének 54. évében elhunyt Beregszászon. — Özv. Odor Józsefné, sz. kecskeméti Nagy Zuzsánna életének 81. évében Mezőkaszonyban elhunyt. — Gorove János földbirtokos, volt országgyűlési képviselő, 72. éves korában Piskolton meghalt. — Kubaskó József miniszteri számvizsgáló 34 éves korában Munkácsen elhunyt. — Dobróczy Alajos minoritarendi áldozópap, a nagybányai rendháznak pár év előtt volt főnöke Miskolcson, 66 éves korában meghalt.

A panyolai árviz. Most végződött az árviz okozta kár megbecsülése. A legnagyobb kár Panyola községben volt, a hol az árviz az épületekben 450.000 korona, a jószágállományban pedig 5000 korona kárt okozott. A vetésekben előállott kár ma még megbecsülhetetlen. Az épületek tulnyomó része össze-omlott.

Az ungvári Kath. Legényegyesület febr. 25-én tartotta évi közgyűlését. Az egyesületnek 64 rendes tagja volt. Rendezett az egyesület több mulatságot s ünnepélyes, s egyszerű előadást, hogy a tagokban a szociális érzéket, a jó és nemes iránti fogékonyságot fokozza, kötelességtudó, becsületes polgárokat neveljen. Különös szeretettel ápolja az énekotatás, mint az összetartásnak egyik legjobb szociális kapcsát — Göndy Ede pénztáros kimutatása szerint az évi összes bevétel 1549 K 86 f, az összes kiadás 1408 K 12 f, maradvány 501 K 74 f

Két új bank Nagyszőlősen. Nagyszőlősen új bankok alakulnak. Gőrfő Mór, a felvidéki gazdasági népbank ügyvezető igazgatója alapítja az egyiket Nagyszőlősi Bank néven 300000 korona tőkével. A másikat Scheffel Béla alapítja ugyancsak 300000 korona tőkével.

Az ungvári új postafőnök. A hónapok óta üresedésben volt ungvári posta- és táviró főnöki állást betöltötték. Kineveztetett Szmrkovszki János felügyelő, aki Lipótszentmiklóson volt hivatalvezető.

Jubiláló közjegyző. Szilágyi János máramarosszigeti kir. közjegyzőt, 80-ik születésének alkalmából ünnepekben részesítette az egész vármegye társadalma. Szilágyi közjegyző a jogtudomány terén 60 éve működik. A szabadságharcban mint honvédtiszt Budavára bevételénél tüntette ki magát. 200 tagu küldöttség élén Szabó Sándor alispán üdvözölte meleg szavakkal a vármegye nevében.

Gaal József-ünnep Nagykárolyban. Nagykároly irodalmi ünnepekre készül, a melyet a nagykárolyi „Kölcsey Egyesület“ rendez. Nagykárolyban a városház disztermében márczius 12-én ünnepiesen leplezik le a „Peleskei nótárius“ szerzőjének, Gaal Józsefnek arczképét. A leleplezésén dr. Falussy Árpád mond ünnepi beszédet. Este a színházban diszeldadás lesz, mely alkalommal Szentgyörgyi István főszereplésével előadják a „Peleskei nótárius“.

Berczik Árpád ünneplése Ungváron. Nagyszabású ünnepség készül Ungváron Berczik Árpádnak, az ungmegyei származású jeles író 50 éves írói jubileumára. Az ünnepélyt — mely márcz. 23-án lesz — a Műkedvelői Társaság rendez, de közreműködik a Gyöngyösi Irodalmi Társaság is. A Műkedvelői Társaság, ebből az alkalomból szüire hozza Berczik Árpádnak Himfy dali című vigjátékát.

Szatmármegye közig. bizotts. gyűlése. A vármegyei közigazgatási bizottság f. hó 8-án rendes ülést tart Nagykárolyban.

Új főesperes. A király legfelsőbb elhatározásával Kossey Elek munkácsi gör. kath. esp. lelkészt Beregmegye főesperesévé nevezte ki. Ezzel az évek óta huzódó beregi főesperesség kérdése végleg eldöntetett.

Dispensaire Máramarosszigeten. A tuberkulózis elleni küzdelemnek ismét egy újabb szerve van az alkotás kezdetén. Máramarosszigeten kel most életre ily czélzatu mozgalom, mely egy dispensaire létrehozását czélozza. A mozgalmat Heller Jakabb dr. és Kozma Sándor dr. vármegyei tisztí főorvos szervezik és remélhető, hogy munkálkodásuk mindhamarább gyümölcsöző lesz, annyival inkább mert a város polgármestere Szöllösy Antal kir. tanácsos, akinek a közegészségügy iránti érdeklődése és finom érzéke régóta ismeretes, bizonyonnyal munkássá vá szegődik a nemes és embermentő mozgalomnak.

A Kath. Népszövetség ungvári szervezete febr. 25-én előadást tartott, melyen Volosin Agoston tanár a kisiparosok helyzetéről mondott sok érdekes dolgot. Dr. Lukács Géza ügyvéd pedig a politikai szervezkedésről beszélt. A papnövendékek énekkara szép dalokat adott elő, Radány Gizella tanítónő-jelölt figyelemre méltóan szavalt.

Csak Mauthner-féle magvakat vásárolnak helyesen gondolkodó, számító gazdák és kertészek még akkor is, ha mások olcsóbbak volnának, mert tapasztalatból tudják, hogy ez csakis a magvak rovására és a vevők kárára lehetséges.

Tankerületi főigazgató körútja. Mázy Engelbert dr. a kassai tanterület főigazgatója az elmúlt hónap folyamán Máramarossziget, Beregszász, Munkács és Ungvár középiskoláit vizsgálta meg. Február 29-én Ungvárról Kassára utazott.

Új kántortanító. A földművelésügyi miniszter Zádor Jenő balmazújvárosi kántortanítót az ungvári r. kath. elemi iskolához kántortanítóvá kinevezte.

A nagykárolyi polgári iskolák építése. Nagykároly város tanácsa a Nagyhajdúváros-utczán építendő polgári fiú és leányiskolák építésére kiírta a pályázatot, melynek határideje április 6-án jár le. A vállalkozó már július 1-én köteles az építéshez fogni.

Tanári kinevezések. A vallás és közoktatásügyi miniszter Merker Mártont s Hunek Emilt a helybeli kir. kath. főgimn. tanárait rendes tanárokká nevezte ki.

Ingyenes népoktatás. Az 1908. évi XLVI. t.-c. megalkotása óta az iskolafentartók nemcsak ingyen tanfelfelkészítést kérnek az államtól, hanem még az iskola fűtését, tisztogatását is az állammal óhajtják fedeztetni. Azok az iskolafentartók is, akik tandíjat egyáltalában nem is szedtek, most azon a czímen, hogy a gyermekek hordták a fát, fűtötték az iskolát, sepertek, vizet hordtak, előállanak és egymásután kérnek kárpótlást. A vallás és közoktatásügyi minisztérium ezen ügyben 152,397/911. sz. a. kelt rendeletével a következőképen döntött: „Az iskolák fűtéséről és tisztogatásáról való gondoskodás oly szorosan összefügg magával az iskola fentartásával, hogy attól külön nem is választható s ilykép, mint az iskolafentartót terhelő kötelezettség tekintendő. Kétségtelen tehát, hogy ezen kötelezettség, melyért úgy az iskolai törvények, mint a közegészségügyi törvény alapján is, maga az iskolafentartó tartozik szavatossággal, sem részben, sem egészben másra át nem hárítható s hogy annak teljesítése az iskolafentartók egyetemére, t. i. a hitközségre vagy politikai községre nehezedik. Epp azért egyáltalában nem bir törvényes alappal az az eljárás, melyszerint egyes helyeken a mondott szolgáltatások czímén a mindenkori iskolabjáró gyermekek szülei vétetnek igénybe s ezen törvényes alapot nélkülözö eljárás természetesen jogkövetkezményeket nem is vonhat maga után s az ily czímen szedett járulékok az 1908. évi XLVI. t.-c. alapján megváltás alá annál kevésbbé kerülhetnek, mert annak intézkedései alá nem vonhatók s így azok fedezéséről az iskolafentartó tartozik az 1868. évi XXXVIII. t.-c. 11. §-ában megjelölt erőforrások igénybevételével gondoskodni. Budapest, 1912. jan. 18. A miniszter helyett: Náray-Szabó, államtitkár.“

Új fényképészeti műterem megnyitás!

Tisztelettel tudatom Szatmár város és vidéke uri közönségével, hogy a „Pannonia“ szálloda udvarán erre a czélra épített helyiségben a földszinten

új fényképészeti műtermet

rendeztem be, mely a mai kor minden követelményének úgy művészi mint kényelem szempontjából megfelel. **A műterem megnyitása 1912. márczius elején lesz.** A m. t. közönség további nagybecsü pártfogását kéri, tisztelettel

Scherling Antal

fényképész és festő.

(u.) A vendégszerepléssel úgy a közönség, mint a kritikus fokozottabb igényeket szokott támasztani. Ünnepi, művészi színezetet várunk azoktól megszokott szintársulatunk szürke hétköznapiságába. Az eddigi vendégszereplések többé-kevésbé kielégítették ilyenemü várakozásainkat. Kornay Berta fővárosi szoubrette primadonna mult heti szerepléséről azonban minden jóakaratumk mellett sem mondhatjuk el ugyanazt. Értjük — ha nem is helyeseljük — a közönség lármás tapsait és laptársaink áradzó kritikáit. Bizonyára a vendégszerepléstől folyó kötelességet vélték azzal teljesíteni. Mi azonban nem vagyunk hajlandók a vendégszereplésnek ilyen messzire terjedő értelmezést adni és helyénvalónak, sőt fokozottabb mértékben indokoltnak tartjuk az őszinte bírálatot a művésznővel szemben, aki hivatottságot érzett magában arra, hogy a megszokotton felülemelkedő művészi igényeket kielégítsen.

Nos, Kornay Berta azon — épen nem kis számú — művésznők közé tartozik, akik közepes ügyességgel, a bevált színpadi fogások lehető felhasználásával alakítják szerepeiket, felületes könnyedséggel, gondos tanulmány nélkül. Alakításait nem a szerep szelleméhez, sem a művészet követelményeihez, hanem a mindenképen biztosítandó tapsokhoz alkalmazza. S a szatmári publikumot, ugylátszik, azonos izlésűnek tartja a pesti színházéval; ezért játszott felsőbb — bokán jóval felüli — „művészettel“ (Inkább szegénységi bizonyítvány mint dicséret a szatmári közönségre nézve.) Hangja nem mondható kiválósnak; de ami hanganyaggal rendelkezik, azt kitünően felhasználja. Mindent összevéve: Kornay Berta a vidéki színpadok nivóján álló ügyes színész, de művészi vendégszereplésekre nem alkalmas. S véleményünkön nem változtat az a tény sem, hogy mind a három szerepében — „Az obsitos“ Piroskája, „A postás fiú...“ Klárja s „A milliárdos kisasszony“ Harmat Evijében — ő nyújtotta a legjobbat az összes női szereplők között. Mert Szepessy Szidy, Palma Tusi, meg Liszt Ferike mellett nem vice kitűnni. Került volna csak össze Feledivel!

Pénteken Hebbel Frigyes „Judit“ cz. drámája került bemutatásra. A bibliából jól ismert tárgy van e darabban feldolgozva, helyes beállításban s nagy drámai érzékkel. Az előadás sulya a Judit és a Holofernes szerepen nyugszik. Utóbbi Fehér Gyula játszotta a szokott művészi mélységgel. A Judit szerepét Hahnel Aranka kreálta. De ő a hőselkü, egyedül Isteneben bizó s e hit erősségével hősi tetteket mívelő asszony lélektanának mélységeibe nem tudott behatolni s elejétől végig mindig Hahnel Aranka volt, soha egy percig sem a magrajzolt Judit. Szőke Sándor tulságosan lármázott, bár alakításán látszott a gondos készület.

A „Balkári hercegnő“ vasárnapi bemutatóján Dénes Eila játszotta a czimszerepet. Mint rendesen, most is diszkrétül, finom izléssel játszott s szépen énekelt. Heltai és Szalóki vasárnap tették reá egész heti sikeres játékkukra a koronát. A közönség szünni nem akaró óvációival csak kis részét rótta le hálájának, amelyet a két kiváló színésznek jóízű, élvezetes játéka tulontul megérdemelt. Rejtély marad azonban előttünk, hogy Debreczeni Gizi miért kapott olyan zajos tapsokat. „Művészete“ erre semmi okot nem szolgáltatott, az bizonyos.

A heti műsor:

Szurdán „Judit“
Gsütörtökön, pénteken, szombaton és vasárnap „Tündérszerlem“.

UJ VARRODA.

Böthe Ilonka f. évi márcz. 1-én Szatmáron, Honvéd-u. 2. sz. a. megnyitotta női varrodáját.

Elvállal a legutolsó dívat szerint costumöket, blonzokat, aljakat stb. a legszebb kivitelben s a legjutányosabb áron.

Nyomatott a Pázmány-sajtóban Szatmáron, Iskola-köz 3. sz.

1. Miért gyógyulunk Máriavölgyön?

2. Mert Máriavölgyön a parádi, bikszádi, gleichenbergi, karlsbadi, seltersi, emsi, bártfai gyógyvizeknek valóságos hasonmása van.

3. Máriavölgyi vizek a legkellemesebb, legüditőbb italt szolgáltatják.

4. Máriavölgyi ásványvizet 7/10 literig 6 fillérért tölt bérmentve érkező tiszta üvegekbe a Fürdőigazgatóság.

80

Üzlet áthelyezés.

Győry Károly

üveg és porcellán üzletét
Deák-tér 9. sz. alá, saját
házába helyezte át.

Telefon - szám 232.

Fogászati műterem!

Értesitem az igen tisztelt közönséget, hogy fogászati műtermemet Budapestről Szatmárra, Hám János-utca 12. szám alá helyeztem át. (Lévay Palota.)

Készítem a fogászat minden ágába tartozó munkálatokat u. m. egyes fogakat teljes fogsorokat, arany platina koronát amerikai hid-munkákat jótállás mellett a legjutányosabb árban. Régi fogsorokat javítok és átalakítok. Tisztelettel

Dávid Ödön,
műfogász.

Legszebb kivitelben tisztít minden ruhaneműt, gallért, kézelőt

JOÓ SÁNDOR

gőz és villanyerőre berendezett

mű-ruhafestő

vegyszeri tisztító-intézete.

Szatmár, Várdomb-utca 16.

Fióközletek Szatmáron:

Attila-utca 4., (Majercsik-féle ház.)

Kazinczy-utca 21., (dr. Wallon-féle ház.)

Walek és Rajz

angol és francia különleges-
ségű czipészek, hol saját ké-
szítményü kész czipők is kap-
hatók bármilyen kivitelben.

Szatmár, Széchenyi-u. 7.

(Bölönyi-féle ház.)

Menyasszonyi

kelengye

200 K-tól

2000 K-ig

**SPITZ
BÉLA**

női s uri divatáruházában

SZATMÁR-NÉMETHI

Hám János-u. 1.

színház mellett.

Vidékre

mintákat küldök.

Dr. Ádám István ügyvédi
irodáját
Bercsényi-utca 12. sz. a. megnyitotta.

Értesítés. Mély tisztelettel értesitem a nagyérdemű közönséget, hogy hosszú évek gyakorlatára és tapasztalatára támaszkodva kiváló ízléssel végez üzletem mindennemű szobafestő és mázó munkát. Miért is a nagyérdemű közönség további becses pártfogását kérve vagyok kiváló tisztelettel: **Daróczy József**, szobafestő, Bercsényi-utca 37. szám

Hirdetmény.

A szatmári Székeskáptalan a tulajdonát képező **Rákóczi-utca 16. számú házastelket eladóvá teszi.**

A venni szándékozók az ár megjelölését tartalmazó írásbeli ajánlatukat folyó év márczius 15. déli 12 óráig nyújtsák be a „Szatmáregyházmegyei alapítványi pénztári hivatalban.“

MEGNYILT!!

a nagy tavaszi vásár

a Szatmári Bazárban

Játék, porcellán- és emaille-edények, emléktárgyak, háztartási cikkek és díszművek nagy raktára. Viszonteladónak nagy kedvezmény. Becses pártfogást kér, kiváló tisztelettel

Blatniczky István

KAZINCZY-UTCZA 10.

Makóczy Géza papi és polgári szabó

Szatmár, Eötvös-utca 4/a. sz.

Ajánlja a főt. lelkész urak szives figyelmébe modern szabó-műhelyét, hol is mindennemű reverendák és papi öltönyök a legnagyobb pontossággal, jutányos árak mellett készülnek.

Tisztelettel

Makóczy Géza, papi- és polgári-szabó.

Bertha Károly műkertész

Szatmár, Deáktér 2. sz.

Minden idényben mindennemű :: élővirág díszmunkák ::

alkalmi-, menyasszonyi-, koszorúslány- és mellesokrok. — Alkalmi-, ravatal- és sírkoszorúk, sírcsokrok a legizlésesebb kivitelben, jutányos árban pontosan és gyorsan készíttetnek.

Vidéki megrendelések különös gonddal elintéztetnek. Park- s kert-rendezések vállaltatnak.

Sürgőnyezim: **Bertha kertész** Szatmár. — Telefon-szám 27.

*Iskolakönyvek,
Imakönyvek,
Folyóiratok,
Díszművek,
Üzleti könyvek,
Könyvtárak,
Albumok*

*kötését és aranyozását, ugyszintén raj-
sok kasirozdsát, passepartouk, papír-
reklámláblák aranyozását, pontos és tar-
tós kivitelben, szolid árak mellett készít*

Gárdos Ferencz

könyvkötészet

Szatmár-Németi, Deáktér 7.

Halmi-ház.

A f. évi szatmári kiállításon jó mun-
káért **BRONZÉREMMEL** kitüntetve.

Blatniczky Fános

elsőrangú kályhás-üzlete.

Lakás: Raktár:

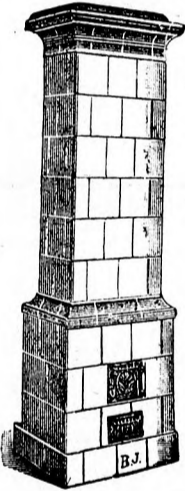
Zrinyi-utca 13. Petőfi-utca 3.

(Komáromy-ház) (Népbank-épület)

A legrégebb kályhás-üzlet Szatmáron.

Fennáll 14 év óta.

Szolid árak.

Pontos kiszolgálás.

*Készít a legkénye-
sebb izlésnek is
megfelelő minden-
nemű porcellán és
cserépkályhák at,
takaréktűzhelyeket
kandallókat, fürdő-
kádadakat és falbur-
kolatot. ... Ugyan-
ezekből állandóan
nagy raktárt tart.*

*Csakis elsőrangú
kályhás munká-
sokat alkalmaz és
minden munkát a
saját vezetése alatt
végez úgy helyben,
mint a vidéken. —*

*Régi kályhák új
szerkezetre való
átalakítását jutá-
nyos árért vállalja.*

ROZSNYAY és JÁSZAY

műszereszek

varrógép és kerékpár

RAKTÁRA,

mechanikai gépjavító

MŰHELYE

SZATMÁR - NÉMETI,

Hám János-utca 12.

(Bejárat Rákóczi-utca felől.)

Varrógép, írógép, gramofon és fegyver javi-
tást szakszerűen, gyorsan és pontosan esz-
közlünk. — Raktáron tartjuk a legjobb minő-
ségű varrógépeket úgy házi, mint ipari célra.
Minden rendszerű varrógépekhez tük kaphatók.

Akligazán finom, kényel-
mes, elegáns és tartós
honi gyártmányu

lábbelit akar

vásárolni,

az forduljon bizalommal

Vuja János-hoz

Szatmár, Deák-tér

(Keresztes András-féle ház),

aki dusan felszerelt cipő-raktárában
csakis valódi finom bőrből a már is vi-
lághírű hazai gyárakban készült cipő-
ket és eszmákat nagyon is verseny-
képes árakban hozza forgalomba és
üzletéből minden elsőrendű készit-
ményt, a szokásos bőr- és talpatánczo-
kat teljesen kikészítve, s akinek árul
esinosság dolgában is párját ritkítják.
Kívánatra mérték után bármilyen ki-
viteiű cipők és eszmák is készülnek.

Magyarország legrégebb egyházi szerek és zászlók gyára.
OBERBAUER ALAJOS **UTÓDA**

Alapított 1868-ban. BUDAPEST, V., VÁCZI-UTCZA 41. SZÁM. **ÖTSZÖR** kitüntetve.

Cégtulajdonos: Kronberg Jó-
zsef a Ferencz József-rend
lovagja, Klotild főhercegnasz-
szony ó cs. és kir. fensége
és Magyarország herceg-
primás Ur Ö-Eminentiájának
udvari szállítója.

Egyházi és egyleti zászlók,
érez- és faárak.

*Arjegyzekek és költségtervezetek
díj- és bérmentesen küldetnek.*

A budapesti, váci, központi és egyházmegyei,
valamint a nyitrai, pécsi, székesfehérvári, győri
és gyulafehérvári olásgyűlések, továbbá a
kassai egyházmegyei műszaki iroda és a cs.
és kir. hadserog szerződött szállítója.

Telefon 167-34.

Ajánlja: miseruha és egyházi
szerelvényekből dusan föl-
szereit nagy raktárát, mely
bővelkedik gót-, román- és
reneszansz-stilű ruhákban, va-
lamint pontifikáló szerekben,
stb. stb.

Egyesületi arany-
érem 1911.

PARKET
kartellen kívül!

Egyesületi arany-
érem 1911.

Az Avas-Szatmári Gőzfűrészt és Falepároló

Részvénytársaság

Parket - Osztálya Szatmár - Németi.

Ajánlja legjobb minőségű egyesületi aranyéremmel kitüntetett

I. oszt. tölgy- és bükkparketáit.

Gyárt amerikai, angol és aszfalt szalagparketát, valamint
koczkaberakatu táblaparketát különféle színösszetételekben.

Gőzölt és gőzöletlen
bükkfaanyag.

Képviseletek
átadatnak.

Tölgyfaparketa
áru.

Hirdetések jutányos árban
közöltetnek.

ALAPITTATOTT 1810.

Ausztria és Magyarország legrégebb egyházi felszerelések és zászló-gyára

Josef Neskudla

OLMÜTZ, (Morvaország.)

Jótállással szállit kitünő minőségben bámúlatos olesó árak mellett:

*Egyházi ruhákat, lobogókat, templomi szereket, kizárólag tűzben
aranyozott kelyheket, cibóriumokat, monstrantiákat, gyertyatartó-
kat, csillárokat, lámpákat, keresztutakat.*

Régi egyházi ruhákat alaposan renovál!

Szegény templomoknak jelentős engedmény. Választékot vásárlási kényszer nélkül küld.

Arjegyzekek és költségelbirányzat ingyen.

60